

Верховний
Суд

Судова практика щодо оцінки електронних доказів

Суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду,
кандидат юридичних наук, доцент
Наталія Сакара

Поняття електронних доказів

Електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема, на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі інтернет) (частина перша статті 100 ЦПК України).

Вимоги, що пред'являються до електронних доказів:

- належність (стаття 77 ЦПК України);
- допустимість (стаття 78 ЦПК України);
- достовірність (стаття 79 ЦПК України);
- достатність (стаття 80 ЦПК України).

Подання електронних доказів

Електронні докази подаються в оригіналі або в електронній копії, засвідченій електронним цифровим підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис». Законом може бути передбачено інший порядок засвідчення електронної копії електронного доказу.

Учасники справи мають право подавати електронні докази в паперових копіях, посвідчених у порядку, передбаченому законом. Паперова копія електронного доказу не вважається письмовим доказом.

Учасник справи, який подає копію електронного доказу, повинен зазначити про наявність у нього або іншої особи оригіналу електронного доказу.

Якщо подано копію (паперову копію) електронного доказу, суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи може витребувати у відповідної особи оригінал електронного доказу. Якщо оригінал електронного доказу не подано, а учасник справи або суд ставить під сумнів відповідність поданої копії (паперової копії) оригіналу, такий доказ не береться судом до уваги (частини друга – п'ята статті 100 ЦПК України).

«Форми» електронних доказів

Учасник справи на обґрунтування своїх вимог і заперечень має право подати суду електронний доказ в таких формах: 1) оригінал; 2) електронна копія, засвідчена електронним цифровим підписом; 3) паперова копія, посвідчена в порядку, передбаченому законом. Паперова копія електронного доказу не вважається письмовим доказом, однак є однією з форм, у якій учасник справи має право подати електронний доказ (частина третя статті 96 ГПК України), який, в свою чергу, є засобом встановлення даних, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи (пункт 1 частини другої статті 73 ГПК України). Таким чином подання електронного доказу в паперовій копії саме по собі не робить такий доказ недопустимим. Суд може не взяти до уваги копію (паперову копію) електронного доказу, у випадку якщо оригінал електронного доказу не поданий, а учасник справи або суд ставить під сумнів відповідність поданої копії (паперової копії) оригіналу (*Постанова ВС від 19 січня 2021 року у справі № 922/51/20*).

Оригінал електронного доказу

Електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. Склад та порядок розміщення обов'язкових реквізитів електронних документів визначається законодавством. Електронний документ може бути створений, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму. Візуальною формою подання електронного документа є відображення даних, які він містить, електронними засобами або на папері у формі, придатній для приймання його змісту людиною (Стаття 5 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг»).

Оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора або підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України "Про електронні довірчі послуги". У разі надсилання електронного документа кільком адресатам або його зберігання на кількох електронних носіях інформації кожний з електронних примірників вважається оригіналом електронного документа (частини перша, друга статті 7 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг»).

Роздруківка електронного листування

Роздруківка електронного листування не може вважатись електронним документом (копією електронного документа) в розумінні положень частини першої статті 5 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», тобто не може вважатися доказом, бо не містить електронного підпису, який є обов'язковим реквізитом електронного документа, оскільки у такому разі неможливо ідентифікувати відправника повідомлення і зміст такого документа не захищений від внесення правок і викривлення (*Постанова ВС від 11 червня 2019 року у справі № 904/2882/18, від 24 вересня 2019 року у справі № 922/1151/18, від 28 грудня 2019 року у справі № 922/788/19, від 16 березня 2020 року у справі № 910/1162/19*).

Роздруківки інтернет-сторінок (веб-сторінок)

Посилаючись у спростування доводів апеляційних скарг на те, що факт здійснення публікації відповідного змісту підтверджується роздруківкою із веб-сайту, суд апеляційної інстанції не звернув уваги на те, що згідно з положеннями глави 5 «Докази» розділу I «Загальні положення» ЦПК України у редакції Кодексу, чинній на час розгляду справи апеляційним судом, роздруківки Інтернет-сторінок (веб-сторінок), які є паперовим відображенням електронного документа, самі по собі не можуть бути доказом у справі. Такі роздруківки визнаються доказом у разі, якщо вони виготовлені, видані і засвідчені власником відповідного Інтернет-ресурсу або провайдером, тобто набувають статусу письмового доказу. Веб-сторінки є електронними документами, які фізично не можуть надаватися суду, однак вони можуть містити відомості про обставини, які мають значення для справи, тому суд може провести огляд і дослідження таких документів у місці їх знаходження (на відповідному Інтернет-ресурсі за вказаним стороною справи посиланням) з фіксацією таких процесуальних дій у протоколі. Суди першої і апеляційної інстанцій не перевіряли наявність за посиланням ІНФОРМАЦІЯ_2 статті із назвою «ІНФОРМАЦІЯ_5», тобто не встановили з належних і допустимих доказів факт поширення ОСОБА_2 оспорюваної інформації, що є обов'язковим при вирішенні справи про захист честі, гідності і ділової репутації (*Постанова ВС від 30 жовтня 2019 року у справі № 587/2051/18*).

Представник ТОВ «ТБ «Азовмашпром» в судовому засіданні зазначала, що веб-сайт ІНФОРМАЦІЯ_4 не належить товариству, ТОВ «ТБ «Азовмашпром» не відомо хто є власником цього сайту та хто саме наповнює його інформацією, тому такі скріншоти не можуть бути належними доказами, які підтверджують незаконне використання торговельної марки, та наявності інформації на цих сайтах. Отже, представник відповідача ТОВ «ТБ «Азовмашпром» поставила під сумнів відповідність поданої копії (паперової копії) оригіналу електронного доказу, у зв'язку із чим суд апеляційної інстанції повинен був дослідити оригінал цього доказу (*Постанова ВС від 13 січня 2021 року у справі № 264/949/19*).

Фіксація змісту веб-сторінок

Порядок надання послуг з видачі звітів за результатами проведеної фіксації і дослідження змісту веб-сторінок у мережі Інтернет та довідок з відомостями про власників веб-сайтів/реєстрантів доменних імен або інформацією про їх встановлення, затверджений Директором об'єднання підприємств «Український мережевий інформаційний центр» 11 січня 2021 року.

Скрін-шоти повідомлень з телефону та планшету, роздруківки з viber

На підтвердження заявлених вимог ОСОБА_1 надала скрін-шоти повідомлень з телефону та планшету, роздруківки з Viber, які суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, вважав належними та допустимими доказами, які досліджені судами у їх сукупності та яким надана належна правова оцінка (*Постанова ВС від 13 липня 2020 року у справі № 753/10840/19*).

Оцінка електронних доказів

Місцевим судом, на виконання вимог частини п'ятої статті 100 ЦПК України, обґрунтовано не було взято до уваги надані відповідачем паперові копії електронного доказу – знімків екрана монітора, у зв'язку із неподанням їх оригіналів та поставлення позивачем під сумнів відповідність таких копій оригіналу (*Постанова ВС від 21 березня 2019 року у справі № 568/879/17*).

Не є порушенням норм процесуального права не дослідження оригіналу електронного доказу за наявності в матеріалах справи паперових копій цих доказів та за відсутності обґрунтованих сумнівів у їх відповідності оригіналу (*Постанова ВС від 28 квітня 2021 року у справі № 234/7160/20, від 18 червня 2021 року у справі № 234/8079/20*).

Витяг з внутрішньої системи електронного документообігу відповідача не може вважатися належним доказом, який відповідач може подати на підтвердження відправлення ним листоповідомлення позивачу, з огляду на те, що такий витяг не підтверджує для відповідача факт відправлення кореспонденції, зокрема передачі листа оператору поштового зв'язку у певну дату, не містить штрих-коду листа (*Постанова ВС від 25 серпня 2020 року у справі № 917/1061/19*).

Витребування оригіналів електронних доказів

В силу приписів частин третьої та п'ятої статті 96 ГПК України праву учасника справи подати до суду паперову копію електронного доказу відповідає право суду витребувати у відповідної особи оригінал електронного доказу з власної ініціативи, зокрема, у випадку, якщо суд ставить під сумнів відповідність поданої копії (паперової копії) оригіналу. При цьому невзяття судом до уваги паперової копії оригіналу електронного доказу є процесуальним наслідком саме неподання оригіналу електронного доказу на вимогу суду (а не неподання його разом із позовом чи відзивом на нього).

Відповідно, добросовісно реалізуючи право на подання електронного доказу в його паперовій копії, учасник справи, виходячи з принципу правової визначеності, може розраховувати на відповідні процесуальні дії суду, у випадку виникнення у нього (суду) сумнівів щодо відповідності поданої паперової копії оригіналу, включаючи і право учасника справи, у разі відсутності у нього можливості подати доказ, який витребує суд, або відсутності можливості подати такий доказ у встановлені строки, повідомити про це суд із зазначенням причин протягом п'яти днів з дня вручення ухвали про витребування таких доказів (частини восьма, десята статті 81 ГПК України).

Частиною четвертою статті 74 ГПК України встановлено, що суд не може збирати докази, що стосуються предмета спору, з власної ініціативи, крім витребування доказів судом у випадку, коли він має сумніви у добросовісному здійсненні учасниками справи їхніх процесуальних прав або виконанні обов'язків щодо доказів.

Проте, в порушення наведених приписів процесуального законодавства, місцевий господарський суд не витребував у позивача оригіналу електронного доказу, у зв'язку з чим передчасним є невзяття судом до уваги поданого доказу в його паперовій копії та висновок суду про недоведеність позивачем обставин (факту) укладання кредитного договору (*Постанова ВС від 02 липня 2020 року у справі № 922/2315/19*).

Верховний
Суд

Дякую за увагу!